

УДК 330

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-17>**Касатонова І.А.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування
та міжнародних економічних відносин**Харківського національного автомобільно-дорожнього університету***Kasatonova Inna***Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation and
International Economic Relations**Kharkov National Automobile and Highway University*

УТОЧНЕННЯ СУТНОСТІ БІЗНЕСУ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

DETERMINATION OF ESSENCE OF THE BUSINESS IN MARKET ECONOMIC

АНОТАЦІЯ

У статті визначено сутність та зміст поняття «бізнес» на підставі узагальнення сучасних підходів провідних учених. Встановлено основні компоненти бізнесу, такі як ризик, новації, автономія, керівництво, індивідуальність, прибуток, бізнес-операції. Усі форми бізнесу (виробничий, комерційний, фінансовий, електронний) є перспективними формами функціонування підприємств в умовах подальшого розвитку та інформатизації економіки України. Інфраструктура бізнесу – це підприємства, які забезпечують бізнес необхідними засобами виробництва, транспортом, зв'язком, інформацією, кредитними ресурсами, робітниками, рекламою. Метою функціонування бізнесу є отримання та максимізація прибутків. У статті розглянуто основні відмінності бізнесу та підприємництва, загальні соціально-економічні аспекти управління ним.

Ключові слова: бізнес, підприємництво, бізнесмен, підприємець, новації.

АННОТАЦИЯ

В статье определены сущность и содержание понятия «бизнес» на основе обобщения современных подходов ведущих ученых. Установлены основные компоненты бизнеса, такие как риск, новации, автономия, руководство, индивидуальность, прибыль, бизнес-операции. Все формы бизнеса (производственный, коммерческий, финансовый, электронный) являются перспективными формами функционирования предприятий в условиях дальнейшего развития и информатизации экономики Украины. Инфраструктура бизнеса – это предприятия, которые обеспечивают бизнес необходимыми средствами производства, транспортом, связью, информацией, кредитными ресурсами, рабочими, рекламой. Целью функционирования бизнеса является получение и максимизация прибыли. В статье рассмотрены основные отличия бизнеса и предпринимательства, общие социально-экономические аспекты управления им.

Ключевые слова: бизнес, предпринимательство, бизнесмен, предприниматель, новации.

ANNOTATION

The article defines the essence and content of the concept of "business" on the basis of generalization of modern approaches of leading scientists. The basic components of business are established, namely: risk, innovation, autonomy, leadership, individuality, profit, business operations. All forms of business are promising form of functioning of enterprises in the conditions of further development and informatization of the Ukrainian economy. Business infrastructure is an enterprise that provides the business with the necessary means of production, transportation, communications, information, credit, workers and advertising. The purpose of operating a business is to generate and maximize profits. The main differences

between business and entrepreneurship, general socio-economic aspects of managing them are considered in the article. Current conditions economies characterized by rapid economic development systems require enterprises to put them into practice effective ways of organizing business activities. The purpose of this work is to generalize the approaches to the essence and features of the business of the enterprise. Business can be called different parts of human life, but there are four main types of it: industrial, commercial, financial and electronic business. In the conditions of the greatest spread of information computer technologies, the scale of e-business of all industries and economic entities is not an exception. Object of study is the process of business activity, which is considered from the point of view of doing business. The subject of research is a methodological toolkit for influencing business as an economic category at the current stage of market economy of the country. Methodology of research: the study has been carried out through an analysis of scientific papers on the topic. The methods of theoretical generalization, analysis and synthesis of information, formalization are used in the article. Findings: in the article theoretical principles of economic category "business" are examined. Practical relevance: evolution of scientific approaches to defining the essence of business (entrepreneurship).

Key words: business, entrepreneurship, businessman, entrepreneur, innovation.

Постановка проблеми. Коли наша країна почала етап переходу від планової економіки до ринкових відносин, то одночасно, окрім ринкових методів господарювання, з'явилась нова економічна термінологія. Більшість населення країни почала займатися підприємницькою діяльністю, що зазвичай називають бізнесом. Це слово походить від англійського "business" й позначає справу, заняття, комерційну, торгову діяльність. Проблемою постає місце бізнесу в науці та уточнення його сутності, яка впливає на його розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Представниками сучасної української школи, які розглядають питання ведення бізнесу, є В.І. Богачов, К.В. Кравченко, В.В. Селезньов, А.С. Соснін, П.П. Пригунов, А.М. Виноградська, Б.З. Воробйов, Є.М. Локтев, Ю.І. Плетень, В.О. Сизоненко, Л.І. Донець, Н.Г. Романенко, А.В. Шлійко, В.Н. Тупкало, К.І. Редченко, Л.Д. Гуторова, Т.В. Калінеску, В.Г. Шинкаренко, О.С. Іванілов, І.А. Дмитрієв. Представника-

ми сучасної російської школи з питань бізнесу та підприємництва є В.Д. Грибов, Ю.В. Богатін, В.А. Швандар, І.Н. Герчикова, Ю.В. Тарануха, О.С. Віханський, Н.І. Базилев, В.Я. Горфінкель, Е.Я. Шейнин, Ю.Б. Рубін, Н.Ю. Круглова, М.Г. Лапуста. Науковці описують економічну природу бізнесу, коригують політико-економічну трактовку цієї категорії, пропонують перспективні напрями обґрунтування всієї ринкової трансформаційної економіки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В економічній літературі існують різні точки зору науковців щодо змісту бізнесу, адже вони розуміють його як вид діяльності, як комерційну вигоду, як грошовий потік, як економічну категорію. Однак реалії сьогодення говорять про те, що в літературі з економіки єдиного термінологічного підходу, який би характеризував зміст, галузі функціонування, мету, організаційно-правові форми бізнесу, однозначно ще не встановлено, тому проблема уточнення сутності бізнесу має досить великий інтерес для вивчення наявних форм бізнесу й потребує визначення теоретичних та методологічних принципів підприємницької діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Зріст ролі та впливу підприємницької діяльності на економіку вказав на необхідність інтеграції підходів до обґрунтування сутності та ознак бізнесу в ринковій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізувавши погляди різних учених на питання формулювання понять «підприємство» й «бізнес», можемо побачити досить багато розбіжностей у визначенні, хоча досить часто ці категорії ототожнюють. О.С. Іванілов аргументує різницю цих понять таким чином.

Бізнес – поняття ширше, ніж підприємство, й охоплює всі відносини, що виникають між усіма учасниками ринкової економіки, включаючи в дію не тільки підприємців, але й споживачів, найманих працівників, державні структури.

Підприємство – динамічний, активний елемент бізнесу, що є ініціативною, самостійною діяльністю, яка здійснюється на свій ризик і під свою майнову відповідальність громадянами, об'єднаннями громадян. Підприємство включає в обіг свого суб'єкта-підприємця, а не всіх учасників ринку, тому можемо говорити про підприємницький бізнес разом зі споживчим і трудовим. Переважно є такі дві моделі підприємницького бізнесу:

- класична, що орієнтується на максимізацію віддачі від ресурсів, які має підприємство (фірма, організація);

- інноваційна, що передбачає використання будь-яких можливостей (у межах закону) для підприємства, навіть якщо власних ресурсів для цього недостатньо [1, с. 43].

Розглянемо визначення, наведене у великому економічному словнику: «бізнес – економічна діяльність, що дає прибуток; будь-який вид

діяльності, що приносить дохід або іншу особисту користь» [2].

А.С. Соснін, П.П. Пригунов під «бізнесом розуміють особливий вид економічної активності (доцільна діяльність, спрямована на вилучення прибутку), яка базується на самостійній ініціативі, відповідальності та інноваційній підприємницькій ідеї» [3, с. 77].

Колектив авторів Б.З. Воробйов, Є.М. Локтев, Ю.І. Плетень характеризують бізнес як справу у той чи іншій сфері підприємництва, коли за наявності визначеного ризику досягається намічений комерційних успіх [4, с. 389].

Статтею 42 Господарського кодексу України (з 1 січня 2004 р. вступив у дію) встановлено таке визначення: «підприємство – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [5].

Нормативною базою для здійснення підприємницької діяльності є Господарський кодекс України. На відміну від нього, Закон України «Про підприємство» зазначає, що існує «спрямованість такої діяльності на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг та здійснення торгівлі з метою одержання прибутку» [6].

Далі розглянемо еволюцію наукових підходів до встановлення сутності та змісту бізнесу (підприємства) у табл. 1 [7, с. 64–66].

Згідно з Цивільним кодексом України трактування підприємства має такий зміст: «самостійна, здійснювана на власний ризик діяльність, спрямована на систематичне одержання прибутку від використання майна, продажу товарів, виконання робіт або надання послуг особами, зареєстрованими в цій якості у встановленому законом порядку». «Ефективність підприємницької діяльності може оцінюватися не тільки розмірами отриманого прибутку, але й зміною вартості бізнесу (ринкової вартості підприємства)» [10].

Після того як Україна стала незалежною державою та змінилась її законодавча база, на підставі різних форм власності почав розвиватися бізнес. Це є наслідком змін у законодавчому аспекті нашої країни, неналежним рівнем володінням методологією менеджменту та досвідом ведення підприємницької діяльності, неврахуванням фактору ризику у перспективі ведення власної справи.

Бізнесом можна назвати різні ланки людського життя, але існує чотири основних його види, а саме виробничий, комерційний, фінансовий та електронний бізнес.

До виробничого бізнесу можна віднести підприємства державного та недержавного секторів, які займаються виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг. Серед них слід назвати фізичних та юридичних осіб, які виробляють матеріальні й духовні блага, споживчі товари. Розвиток суспільства базується

Таблиця 1

Еволюція наукових підходів до визначення сутності бізнесу

№	Рік, представник	Підхід пов'язується з...	Визначальна риса
1	1725 р., Ричард Катільйон	ризиком	Економічна функція особливого роду; невизначеність економічної діяльності.
2	XVIII ст., Й.Х. Тюнен, Ф. Найт	новаторством	Підприємницьке мистецтво; діяльність як новатора.
3	1776 р., Адам Сміт	намаганням забезпечити прибуток	Особистий інтерес індивідуумів; трудова теорія вартості; невтручання держави.
4	1797 р., Карно Боро	відповідальністю	Планування, контроль, організація та володіння підприємством.
5	XVIII ст., Д. Рікардо, К. Маркс	автономією, саморегулюванням	Економічні процеси й комерційна активність самоініціюються.
6	1803 р., Жан Батист Сей	поєднанням факторів виробництва (землі, праці, капіталу)	Організація виробничого процесу; промисловість та індустрія.
7	1848 р., Дж.С. Міль	керівництвом	Контроль, нагляд і прийняття рішень.
8	XIX ст., А. Маршал, Дж.Б. Кларк	активною роллю безпосередньо підприємця	Четвертий фактор виробництва – організація людей, функція координування, підприємницька здатність.
9	1934 р., Йозеф Шумпетер	нововведеннями, новими комбінаціями	Творче руйнування, інноваційний підхід, що створює новий ресурс, який порушує прийнятий баланс.
10	1975 р., Ф. фон Хайек, 1974 р., А. Шапіро	характеристикою поведінки, ініціативністю	Пошук і вивчення нових ринкових можливостей, організація соціально-економічних механізмів, роль керуючого менеджера.
11	1985 р., Р. Хізріч, М. Пітерс	створенням чогось нового, що має ринкову вартість	Діяльність в умовах ризику, отримання як винагороди грошей і задоволення досягнутим.
12	XX ст., А. Хоскінг	індивідуальністю	Винагородою, зокрема прибутком, є відчуття задоволення від заняття особистою справою.
13	XX ст., Е.Дж. Долан, Д. Ліндсей	інноваціями	Використання нових технологій і нових сфер вкладання капіталу, подолання стереотипів.
14	XX ст., К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю	узагальненням	Здатність поєднувати певні ресурси, приймати послідовні рішення, створювати нововведення та ризикувати.
15	XX ст., Г. Піншот	внутрішньо фірмовим підприємництвом	Інтрапренерство – розвиток бізнесу на незалежній основі, категорії «інтрапренер» та «інтракапітал» (для підрозділів).
16	1964 р., Пітер Друкер	інноваційним менеджментом	Отримання результатів, відмінних від попередніх, аналізуються управлінські аспекти.
17	1997 р., Анатолій Бусигін	мистецтвом ведення власної справи	Ділова активність, вміння думати й аналізувати, що реалізується у формі ділового проектування.
18	2005 р., В.Д. Грибов	діловими відносинами	Сукупність ділових відносин підприємців задля задоволення попиту споживачів та отримання прибутку [8, с. 5].
19	2005 р., А.М. Виноградська	бізнес-операціями	Бізнес охоплює більший спектр видів діяльності шляхом проведення як одноразових, так і постійних бізнес-операцій [9, с. 27].

переважно на цьому виді бізнесу, який з'явився ще в епоху становлення цивілізації як такої. На жаль, реалії сьогодення вказують на зменшення обсягів виробничого бізнесу в нашій країні.

Комерційний бізнес представлений торговельними підприємствами, а саме супермаркетами, магазинами, ринками, кіосками, продовольчими ларьками, товарними біржами та іншими комерційними організаціями. Їх комерційна діяльність здійснюється через купівлю й продаж будь-яких товарів і послуг. Комерційний бізнес є закупівельно-посередницькою діяльністю підприємств, тобто у товаровиробників купується товар за зниженою ціною й перепродається за збільшеною ціною споживачам, при цьому виникає націнка, що утворює при-

буток цих підприємств. Чим більше посередників між товаровиробниками й торговельними підприємствами, тим дорожче товари для споживачів. Одним з напрямів комерційного бізнесу є експортно-імпорتنі операції, що свідчить про те, що товар закуповується в одній країні, а продається в іншій.

Фінансовий бізнес – це відособлена сфера комерційного бізнесу, у якій продається й купується особливий товар, а саме гроші, акції, векселя, облигації, іноземна валюта, цінні папери фондового ринку країни. У цьому бізнесі гроші у формі кредиту «продаються» на певний час покупцеві, що згодом повертає у повному обсязі зайняту в кредитора суму й виплачує за користування нею заданий відсоток. Відсоток

характеризує певну ціну цього товару й забезпечує підприємству-кредитору його заробіток. Продаж і перепродаж іноземної валюти, а також цінних паперів також належать до галузі фінансового бізнесу, де є свій предмет праці та готовий товар, що приносить прибуток його власникові за умови вдалого ведення бізнесу.

Фінансовий бізнес реалізується через різні організації й установи, такі як комерційні банки, кредитні союзи, інвестиційні й лізингові компанії, фондові біржі, трастові й страхові компанії. Однак помилково вважати, що різні організаційні форми бізнесу зможуть розвиватися самостійно. Перехід до регульованої ринкової економіки потребує не лише відповідної правової бази, але й надання відповідної допомоги цим формам бізнесу, а також умілої організації, управління (керівництва) й контролю [11, с. 7].

Нині економіка країни не стоїть на місці, а постійно розвивається, пристосовується й змінюється. Ті умови, в яких підприємства працювали ще п'ять років тому, неможливо порівнювати з тими умовами, в яких підприємство має працювати зараз. Нині склалась така ситуація в країні, коли відбувається швидка зміна економіки, відповідно, змінюються підприємство, його умови й методи господарювання. Підприємства України мають перейти на новий рівень: від копіювання аналогів розвитку підприємств за кордоном до розроблення своїх перспективних програм розвитку і виживання підприємств у сучасних швидкозмінних умовах [12, с. 115].

Серед багатьох напрямів розвитку інформатизації суспільства особливу увагу останнім часом приділяють проблемі переходу ринкової економіки на рівень електронної. В умовах найбільшого поширення інформаційних комп'ютерних технологій не є винятком масштабність електронного бізнесу всіх галузей і суб'єктів господарювання. З ростом населення планети й мобілізації ресурсів електронна економіка не обмежується бізнесом електронної торгівлі й сервісів, а стосується кожного аспекту життя, а саме культури, охорони здоров'я, освіти, фінансової сфери.

Завідувач кафедри Електронної комерції Поволзького державного університету телекомунікації та інформатики, доктор економічних наук, дійсний член Академії Телекомунікації та Інформатики, автор понад 60 наукових та навчально-методичних публікацій в галузі сучасних технологій ведення бізнесу в умовах постіндустріальної економіки А.В. Юрасов вперше дав закінчене наукове визначення поняття електронного бізнесу та його предметної галузі: «під електронною комерцією слід розуміти будь-яку економічну діяльність з використанням електронних інформаційних технологій. Предметною областю електронної комерції як галузі економічної науки є економічні відносини, в процесі яких використовуються електронні інформаційні технології» [13].

Підприємства бізнесу за масштабами та розмірами здійснюваних основних технологічних

операцій можуть бути великими, середніми й малими. Віднесення бізнесу до тієї чи іншої категорії переважно базується на чисельності зайнятих у бізнесі. Так, до малого бізнесу зазвичай відносять структури з чисельністю працюючих, що не перевищує 50 осіб. Підприємства середнього бізнесу мають чисельність працівників від 50 до 250 осіб, а підприємства великого бізнесу – більше 250 осіб.

Сам по собі бізнес без широко розгалуженої інфраструктури існувати не може. Під інфраструктурою бізнесу варто розуміти сукупність підприємств, організацій та установ, які, функціонуючи спільно, обслуговують бізнес, надаючи йому ті чи інші платні послуги, забезпечують його необхідними засобами виробництва, транспортом, зв'язком, інформацією, кредитними ресурсами, робочою чисельністю, рекламою, консультаціями тощо. Саме завдяки наявності необхідної інфраструктури сучасний бізнес придбав цивілізовані форми, у яких кожен його елемент спеціалізується на виконанні певних функцій, чим забезпечується висока продуктивність праці й у сфері самого бізнесу, й у сфері підприємств інфраструктури [14, с. 6].

Висновки. Серед багатьох напрямів розвитку ринкової економіки особливу увагу останнім часом приділяють проблемі успішного ведення підприємницької діяльності або бізнесу. У дослідженні обґрунтовано основні визначальні риси бізнесу, такі як ризик, новачі, автономія, керівництво, індивідуальність, ініціативність, прибуток, вигода, бізнес-операції, ділові відносини. Це говорить про масштабність цієї категорії відносно підприємництва. Бізнесом можна назвати різні ланки людського життя, але існує чотири основних його види, а саме виробничий, комерційний, фінансовий та електронний бізнес. З ростом населення планети й мобілізації ресурсів електронний бізнес не обмежується бізнесом електронної торгівлі та сервісів, а стосується кожного аспекту життя, а саме культури, охорони здоров'я, освіти, фінансової сфери, тому цей вид бізнесу є перспективним шляхом розвитку економічних відносин як сьогодні, так і в майбутньому. Також процеси переведення господарювання підприємств в електронну форму є перспективною формою функціонування підприємств в умовах подальшого розвитку та інформатизації економіки України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Іванілов О.С. Економіка підприємства : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 725 с.
2. Большой экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. Москва : Институт новой экономики, 2004. 1376 с.
3. Соснин А.С., Прыгунов П.Я. Менеджмент безопасности предпринимательства. Киев : Европейский университет, 2002. 357 с.
4. Воробьев Б.З., Локтев Э.М., Плетень Ю.И. Основы коммерческой деятельности : учебное пособие для вузов. Киев : Европейский университет, 2004. 419 с.

5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (дата звернення: 14.01.2020).
6. Про підприємництво : Закон України від 27 березня 1991 р. № 887-XII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (дата звернення: 14.01.2020).
7. Дмитрієв І.А., Касатонова І.А. Сутність та зміст поняття «бізнес-портфель підприємства». *Економіка транспортного комплексу* : збірник наукових праць. № 16. Харків : ХНАДУ, 2010. С. 62–72.
8. Грибов В.Д. Основы бизнеса : учебное пособие. Москва : Финансы и статистика, 2005. 160 с.
9. Виноградська А.М. Основи підприємництва : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 544 с.
10. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (дата звернення: 13.01.2020).
11. Дмитрієв І.А., Касатонова І.А. Формування та оцінювання бізнес-портфеля підприємства автомобільного транспорту : монографія. Харків : ХНАДУ, 2010. 152 с.
12. Касатонова І.А. Автоматизовані програми і процеси переведення господарювання підприємств у електронну форму. *Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість і сталий розвиток* : монографія / за ред. Л.Л. Калініченко. Харків : ФОП Панов А.М., 2018. С. 115–127.
13. Юрасов А.В. Электронная коммерция : учебное пособие. Москва : Дело, 2003. 480 с.
14. Богатин Ю.В. Экономическое управление бизнесом : учебное пособие для вузов. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 391 с. [Basics of commercial activity: a tutorial for universities]. Kiev : Publishing House of Europe University, 419 p. (in Russian)
5. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 436-IV [The economic code of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show> (accessed: 14.01.2020).
6. Propidpryemnytstvo: Zakon Ukrainy vid 27.03.1991 № 887-XII [About entrepreneurship: Law of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show> (accessed: 14.01.2020).
7. Dmitriev I.A., Kasatonova I.A. (2010) Sutnist ta zmist poniattia "biznes-portfel pidpryemstva" [Essence and content of the term "business portfolio of an enterprise"]. *Ekonomika transportnoho kompleksu : zbirnyk naukovykh prats* [Economy of the transport complex : a collection of scientific works]. Kharkiv : KhNADU, no. 16, pp. 62–72.
8. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV [The civil code of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show> (accessed: 14.01.2020).
9. Gribov V.D. (2005) *Osnovy biznesa : uchebnoye posobiye* [Business basics : a tutorial]. Moscow : Finance and Statistics. 160 p. (in Russian)
10. Vinogradskaya A.M. (2005) *Osnovy pidpryemnytstva: navchalnyi posibnyk* [Entrepreneurship basics : a tutorial]. Kiev : Condor, 544 p. (in Ukrainian)
11. Dmitriev I.A., Kasatonova I.A. (2010) *Formuvannia ta otsiniuvannia biznes-portfelia pidpryemstva avtomobilnoho transportu : monohrafiia* [Formation and evaluation of the business portfolio of the road transport enterprise : a monograph]. Kharkiv : KhNADU, 152 p. (in Ukrainian)
12. Kasatonova I.A. (2018) *Avtomatyzovani prohramy i protsesy perevedennia hospodariuvannia pidpryemstv u elektronnu formu* [Automated programs and processes for translating business management into electronic form]. *Yevropeyskyi vektor modernizatsii ekonomiky: kreatyvnist, prozorist i stalnyi rozvytok: monohrafiia* [The European vector of economic modernization: creativity, transparency and sustainable development: a monograph]. Kharkiv : FOP Panov A.M., pp. 115–127. (in Ukrainian)
13. Yurasov A.V. (2003) *Elektronnaya kommersiya* [E-commerce]. Moscow : Case, 408 p. (in Russian)
14. Bogatin Yu.V. (2001) *Ekonomicheskoye upravleniye biznesom: uchebnoye posobiye dlya vuzov* [Economic Business Management: a tutorial for universities]. Moscow : UNITY-DANA, 391 p. (in Russian)

REFERENCES:

1. Ivanilov O.S. (2009) *Ekonomika pidpryemstva* [Enterprise economics: tutorial]. Kyiv : Training center lit., 725 p. (in Ukrainian)
2. Azrilian A.N. (ed.) (2004) *Bol'shoy ekonomicheskii slovar'* [Big economic dictionary]. Moscow : Institute a new economy, 1376 p. (in Russian)
3. Sosnin A.S., Prygunov P.Ya. (2002) *Menedzhment bezopasnosti predprinimatel'stva* [Enterprise security management]. Kiev : Publishing House of Europe University, 357 p. (in Russian)
4. Vorobiev B.Z., Loktev E.M., Pleten Yu.I. (2004) *Osnovy kommercheskoy deyatelnosti: uchebnoye posobiye dlya vuzov*